

Сваім розумам

ЖУРНАЛІСЦКІЯ РАССЛЕДАВАННІ.. АД ШКОЛЬНІКАЎ

Уявіце сабе сітуацыю. У школьны клас заходзіць педагог і кажа сваім вучням: «Набліжаецца футбольны сезон, і СМІ рыхтуюцца да асвятлення матчаў лігі. Сёння каманды больш нагадваюць кампаніі, якія купляюцца і прадаюцца. Багатыя клубы могуць набываць гульцоў, у той час як бедныя не маюць такой магчымасці. Гэта нярэдка прыводзіць да таго, што матчы футбольнай лігі праводзяцца пераважна ў буйных гарадах — там, дзе больш гледачоў і дзе больш багатых спонсараў. Настаў час заняцца журналісцкімі расследаваннямі».

І ў шведскіх школах вучні з задавальненнем займаюцца на ўроках і па-за школьнымі заняткамі: вывучаюць сярэдні паказчык напаяльнасці стадыёна падчас гульні, збіраюць факты пра футбольны клуб, пра тое, ці ёсць у камандзе гульцы, якія «гастралююць» па розных клубах, шукаюць інфармацыю пра памеры іх заробкаў і даходы клубаў, спонсарскую падтрымку. Здавалася б, навошта школьнікам такая інфармацыя? Таму што перад педагогамі пачатковай школы пастаўлена задача — навучыць вучняў шукаць і правільна ацэньваць інфармацыю, атрыманую з розных крыніц (са СМІ, інтэрнэту, сацыяльных сетак і іншых). Напрыклад, усе ведаюць, што ў сеціве ёсць шмат даных (можна там знайсці і інфармацыю пра даходы гульцоў). Але ці можна адназначна даваць гэтым звесткам?

НЕ ЎПУСЦІЦЬ ШАНЦ

Ларс-Эрык ХАЛЬ працуе ў пачатковай школе ў невялікім правінцыяльным гарадку. Выкладае грамадазнаўства, геаграфію, гісторыю і асновы рэлігіі. У школе вучацца шмат дзяцей мігрантаў (22 працэнт ад агульнай колькасці), а таксама дзеці з асаблівымі патрэбамі. Дарэчы, пачатковая школа ў Швецыі — шасцігадовая: яе наведваюць дзеці ва ўзросце ад 6 да 13 гадоў.

Педагог шукае для сваіх вучняў самыя цікавыя формы работы, якія стымулююць дзіцячую цікаўнасць, развіваюць аналітычныя здольнасці і творчыя задаткі. Напрыклад, пасля тэрарыстычнага нападу на рэдакцыю французскага часопіса «Charlie Hebdo» на ўроку ў цэнтры ўвагі аказалася карыкатура. З дзецьмі абмяркоўваліся пытанні, ці маюць СМІ права публікаваць інфармацыю, якая можа кагосьці разлаваць або зняважыць, ці трэба абмяжоўваць свабоду друку, што такое карыкатура. Вучням таксама прапанавалася зрабіць газету або часопіс з карыкатурамі на школьнікаў на актуальныя тэмы.

Штодзённая прэса — выдатная крыніца інфармацыі. Педагогі заўважылі, што тэма спорту вельмі захапляе дзяцей, таму яе можна і

трэба выкарыстоўваць. Асабліва калі трапляецца артыкул з добрай графікай... Таму Алімпіяда ў Сочы стала для Ларса-Эрыка сапраўдным падарункам. «Які сэнс можа хавацца за загаловак «Гульні ў двух тварах», — пацікавіўся ён у сваіх вучняў. — Што меў на ўвазе журналіст?» Высветлілася, што, нягледзячы на інтрыгуючы заглавак, не было ніякага схаванага сэнсу, а размова ў артыкуле ішла пра два віды спорту — хакей і слалам. Дзякуючы Google-maps і ўсталяваным у Сочы вэб-камерам вучні разам са сваім настаўнікам змаглі стаць сведкамі многіх падзей і здзейснілі віртуальную экскурсію па алімпійскай сталіцы.

...А потым усе вучні пісалі лісты спартсменам. Абавязковай умовай было рабіць гэта ад рукі. Такі ліст ніколі не трапіць у спам, і яго складанай праігнараваць. Можна ўявіць сабе радасць дзяцей, якія атрымалі адказы. Тым больш што нацыянальная лыжная зборная (і мужчынская, і жаночая) узяла на алімпіядзе ў эстафеце «золата».

«КАРЦІНКА»

І РЭАЛЬНАСЦЬ

На ўроках «Асновы рэлігіі» дзеці вучылі тэму «Насілле». Адна

Ларс-Эрык ХАЛЬ: «Чым больш аргументаў прыводзіць вучань, тым вышэйшая яго адзнака».

група вучняў атрымала задачу зрабіць падборку навін са СМІ пра злачынствы ў дарожна-транспартнай сферы. Школьнікі знайшлі інфармацыю пра тое, як 17-гадовы падлетак узяў аўтамабіль сваёй маці, пра жанчыну, якая падазралася ў кіраванні аўтатранспартным сродкам у нецвярозым стане, і гэтак далей. Другая група шукала інфармацыю пра забойствы, трэцяя — пра крадзяжы, чацвёртая — пра тэрарызм.

Ларс-Эрык кажа, што ў дзяцей, якія акунуліся ў сродкі масавай інфармацыі, узнікла адчуванне, што нас пастаянна акружае гвалт, а свет — вельмі небяспечны. Давалася патлумачыць ім, што калі чытаць і глядзець СМІ, то і сапраўды становіцца страшна жыць, бо медыя ствараюць пэўную «карцінку».

— Мая маці сказала ўнуку, калі той пайшоў вучыцца ў гімназію: «Будзь асцярожны — там прадаўцы наркотыкаў хаваюцца за кожным вуглом». Таму што маці жыве ў свеце, створаным СМІ. Дастаткова адной навіны пра выяўленне наркотыкаў у школе, як многія ўжо вераць, што наркадылеры там прапісаліся, — дзельца сваім меркаваннем настаўнік.

Тэматычныя падборкі навін вучні робяць для таго, каб потым параваць пра тое, як яны ствараюцца, пра правы чалавека, законы і пра няпісаныя правілы суіснавання ў грамадстве: ад сям'і і школы яны пераходзяць да больш глабальных рэчаў — краіна, свет. На ўроках па асновах рэлігіі разважаюць пра каштоўнасць жыцця кожнага чалавека, пра тое, што людзі павінны жыць у згодзе і паразуменні.

Чым больш аргументаў можа прывесці вучань, чым больш аспектаў у сваім адказе ён ахоплівае, тым вышэйшая яго адзнака. Медыякампетэнтнасць ацэньвацца па чатырохбальнай шкале: на першым узроўні (факты) вучні павінны валодаць асновай пабудовы новых ведаў, на другім (уменне) — знаходзіць інфармацыю, прадстаўляць яе ў новай форме; на трэцім — разумець, пра што ідзе гаворка ў тэксце, вылучаць галоўную думку. На чацвёртым, самым высокім узроўні (паглыбленае разуменне), — упэўнена карыстацца ведамі, рабіць ацэнку любога медыяпаведамлення. Школьнікі вучаць размяжоўваць артыкулы, дзе прысутнічае меркаванне журналіста, і артыкулы, дзе прыводзяцца толькі факты,

каб бачыць розніцу і вучыцца самастойна рабіць высновы. Дарэчы, у вучэбным плане шведскай школы зафіксавана, што вучні павінны крытычна ставіцца да інфармацыі і ўмець аналізаваць яе, пачынаючы з першага года навучання.

ВЫБРАЦЬ НАВІНУ ТЫДНЯ

Штогод вучні трэціх, шостых і дзевятых класаў удзельнічаюць у нацыянальным тэсціраванні. Яно праводзіцца адначасова па ўсёй краіне, ніякай папярэдняй уцечкі інфармацыі не дапускаецца. Школьнікам забараняецца карыстацца на тэсціраванні мабільнымі тэлефонамі. Усе дзеці атрымліваюць аднолькавыя заданні, якія ацэньваюцца па аднолькавых крытэрыях незалежнымі экспертамі. Тэст ахоплівае матэматыку, шведскую і англійскую мовы.

Адно з заданняў тэсціравання — напісаць тэкст у выглядзе навіны або нейкае разважанне, эсэ. Письмовая частка тэксту правярае здольнасці вучня выказаць свае думкі пісьменна, лагічна і зразумела. Правяраецца таксама і разуменне праслуханага тэксту.

— Я заўсёды кажу: «Дайце дзіцяці 10 хвілін на чытанне газеты і не задавайце яму пытання», — падкрэслівае Ларс-Эрык. — Не мая задача — гаварыць, што правільна, а што няправільна. Я, як педагог, павінен толькі агучыць аргументы «за» і «супраць».

Настаўнік можа прапанаваць вучням выбраць навіну тыдня. Для гэтага трэба штодня ўважліва чытаць загаловкі першай паласы газет і тое, што зацікавіла, выразаць... Пасля гэтага кожны вучань піша свой тэкст пра «сваю» навіну тыдня, але не пераказвае газетны матэрыял, а перадае інфармацыю сваімі словамі, расставіць свае акцэнты. У канцы тыдня школьнікі зачытваюць сваю навіну перад аднакласнікамі, пасля чаго ідзе абмеркаванне: вучань абавязкова тлумачыць, чаму ён спыніў свой выбар менавіта на гэтай навіне і чаму яна можа прэтэндаваць на званне «навіна тыдня».

Не прапіць у «сеткі»

Напісаў на «сцяне» — прачыталі ўсе...

Хлопчык пакідае ў сацыяльнай сетцы паведамленне адной дзяўчынцы: «Ты такая дурніца, таму лепш ідзі і застрэлься!» Ці вось яшчэ адзін пост 17-гадовай дзяўчынцы: «Сёння я засталася дома, і заўтра я буду дома, бо няма жадання і сіл ісці ў школу. Я лепш пасяджу на сонейку...»

Ёран АНДЭРСАН, настаўнік грамадазнаўства, гісторыі і геаграфіі, медыяпедагог з 20-гадовым стажам, расказвае:

— Я часта цікаўлюся ў школьнікаў: «Калі ты выходзіш у сеціва, то павінен усё чырпець?» І 15-гадовы падлеткі даюць, як правіла, станоўчы адказ: «Так, трэба чырпець». Яны лічаць, што існуе вялікая розніца паміж тым, што мож-

на сказаць чалавеку ў рэальным жыцці і што можна сказаць яму ў сеціве. А я тлумачу, што насамрэч няма ніякай розніцы — нельга нікога абражаць ні ў жыцці, ні ў сацыяльных медыя».

Сацыяльныя сеткі ўжо сталі неад'емнай часткай нашага жыцця. Facebook — трэцяя па колькасці «жыхароў» «краіна» на планеце. Сацыяльныя медыя ўсё часцей выкарыстоўваюцца ў адукацыйным працэсе, хоць асцярожна на конт эфектыўнасці такога метаду застаюцца. У Францыі, напрыклад, з дапамогай Twitter некаторыя настаўнікі вучаць дзяцей чытаць і пісаць. У Паўднёвай Карэі «балбатаць» ў сацыяльных сетках падчас урока — абсалютна нармальна. Ёсць нават спецыяльны клас, дзе гэта адбываецца. Школьнікі звязваюцца са сваімі ровеснікамі ў іншай краіне і расказваюць ім пра школьнае жыццё. Высокія тэхналогіі дапамагаюць вывучаць замежную мову. У класе дазваляецца выкарыстоўваць Skype, абменьвацца фатаграфіямі ў Facebook, але пад строгім кантролем педагогаў.

Педагогі канстатуюць, што цкаванне школьнікаў цяпер перамясцілася з двара ў сацыяльныя сеткі. Ліза Б'ЮРВАЛЬ, журналіст, вядомы ў Швецыі эксперт і аўтар кнігі па мове нянавісці ў інтэрнэце, кажа: «Мы, дарослыя, павінны зрабіць усё, каб абараніць дзяцей ад пагроз, абразлівых паведамленняў, гвалту, уцягвання ў розныя небяспечныя арганізацыі

і групы. У інтэрнэце вельмі лёгка сустрацца з дэструктыўнай прапагандай па распальванні сацыяльнай і нацыянальнай варожасці. Ёй займаюцца прафесіяналы, якія па-майстэрску маніпулююць свядомасцю і пачуццямі людзей».

— На жаль, але часы, калі свае думкі падлеткі давяралі дзённікам, што ляжалі ў сталах, прайшлі, — дзельца сваімі думкамі журналіст газеты «Барометр» Эмілі ЛУНД. — Цяпер 16-гадовая дзяўчына, якая перажывае з прычыны магчымай цяжарнасці, дзельца сваёй боязні не з сяброўкамі, а ў сацыяльнай сетцы. Таму я заўсёды кажу моладзі: «Нікога не пішыце, калі вы чымсьці засмучаны ці разлаваліся, бо ёсць людзі, якія не жадаюць вам добра і могуць выкарыстаць гэтую інфармацыю супраць вас. Падальце масла ў агонь, і вам зробіцца яшчэ горш. Раю не пісаць нічога, што не павінен прачытаць настаўнік, што не павінны прачытаць вашы бацькі і сваякі ці ваш будучы працадаўца. Калі той прачытае пост дзяўчыны, якая лянуецца хадзіць у школу, то наўрад ці ён возьме яе на працу нават на час летніх канікул. Інфармацыю на патэнцыяльных работнікаў кампаніі збіраюць у тым ліку і ў сацыяльных сетках».

Дарэчы, педагагічная грамадскасць у Швецыі абмяркоўвала нядаўна пытанне, ці могуць настаўнікі знаходзіцца ў адной сацыяльнай сетцы са сваімі вучнямі. І пастанавіла — з вучнямі ў сеціве «не сябраваць»!

Надзея НИКАЛАЕВА.
nikalaeva@mail.ru
Фота аўтара.

Ёран АНДЭРСАН: «Журналісты пішуць праўдзіва, а ў сетцы можаш напісаць усё, што заўгодна, і не несці адказнасць».

Сацыяльная сетка Facebook стала найбольш папулярным інструментам для пераходу на сайты навін, чым пошукавая сістэма Google. Пра гэта паведаміла амерыканскае выданне Fortune, грунтоўчыся на звестках аналітычнай кампаніі Parse.ly. «На долю сацыяльных сетак прыпадае 43% усяго трафіку для анлайн-медыя, у той час як на пошукавыя сістэмы — 38%», — адзначае выданне. Апошні раз Facebook абышоў Google па гэтым паказчыку ў кастрычніку 2014 года.

Мінск—Кальмар—Мінск.